

Wyrzucone – Ocalone. Dziedzictwo kulturowe znalezione na śmietniku

Projekt został zrealizowany w okresie 1 sierpnia – 31 października 2024 r. przez Fundację Uwaga, Śmieciarka Jedzie dzięki wsparciu Narodowego Instytutu Dziedzictwa w ramach programu Wspólnie dla Dziedzictwa 2024. Całkowity koszt wyniósł 77 700,41 zł, z czego 73 000,00 zł pokryto z dotacji NID.

Celem projektu było stworzenie systemu ratowania przed zniszczeniem cennych rzeczy trafiających na śmietniki oraz podniesienie świadomości społecznej o wartości zagrożonego dziedzictwa kulturowego.

Przebieg działań

Identyfikacja wizualna i promocja

Opracowano spójną identyfikację wizualną projektu (logo, stylistykę, szablony postów, oprawę kanałów w mediach społecznościowych). We współpracy z agencją More Bananas przygotowano kampanię PR i media relations. Projekt był obecny w Polskim Radiu Program 3 i ponad 20 publikacjach prasowych. Na Instagramie powstał profil Wyrzucone-Ocalone, na TikToku dodatkowy kanał. Album *Uwaga, perła! Nie niszc!* zebrał ponad 1000 obserwujących.

Webinary i wywiady

Zorganizowano **6 webinarów eksperckich** (m.in. wzornictwo, fotografia, archiwalia, prawo) oraz **6 wywiadów** z artystami, kolekcjonerami i osobami ratującymi dziedzictwo (m.in. Karolina Falkiewicz, Maria Wieczorek, Piotr Werens). Wszystkie nagrania udostępniono na Facebooku i YouTube.

Kwerenda i dokumentacja

Kluczową część projektu przeprowadzili **wolontariusze Fundacji**. Przeanalizowali **136 postów** z grup UŚJ, identyfikując i dokumentując **120 cennych dóbr kultury**. Na tej podstawie przygotowano **20 kart ewidencyjnych** z opisem i zdjęciami wybranych obiektów. Dzięki ich pracy powstała też baza instytucji (muzea, archiwa, konserwatorzy), które mogą przyjmować uratowane przedmioty.

Wyrzucone – Ocalone. Dziedzictwo kulturowe znalezione na śmietniku

Edukacja i wsparcie wolontariuszy

Zorganizowano szkolenie przygotowujące wolontariuszy do identyfikacji zabytków i prowadzenia dokumentacji. Podpisano **5 porozumień wolontariackich**. Wolontariusze byli odpowiedzialni zarówno za kwerendę, jak i za część działań promocyjnych (moderacja postów, wsparcie kampanii społecznościowej).

Współpraca z instytucjami

Nawiązano kontakt z MPO Warszawa i firmą gospodarki odpadami w Krakowie. Archiwum Państwowe w Krakowie zainteresowało się jednym z odnalezionych eksponatów (akta prawnicze z XIX w.).

Rezultaty

- katalog 200 ilustracji i opisów wzornictwa PRL (Instagram),
- baza danych 120 uratowanych przedmiotów opracowana przez wolontariuszy,
- **6 webinarów eksperckich i 6 wywiadów** – dostępnych online,
- 20 kart ewidencyjnych wybranych obiektów,
- katalog instytucji mogących przyjmować dobra kultury,
- dedykowana zakładka www z materiałami edukacyjnymi,
- przeszkolenie i zaangażowanie wolontariuszy, podpisanie 5 porozumień wolontariackich,
- zasięg kampanii – ponad 576 tys. odbiorców według Brand24 (sam Facebook: 385 tys. wyświetleń).

Wnioski i refleksje

Projekt pozwolił zebrać pierwsze doświadczenia i dane dotyczące ratowania wyrzucanych przedmiotów o wartości kulturowej. Wolontariusze przygotowali karty ewidencyjne i bazy kontaktów, które mogą być podstawą dalszych działań. Jednocześnie jasno widać, że zmiana systemowa wymaga jeszcze dużo pracy oraz zmian prawnych – bez nich trudno będzie stworzyć trwały mechanizm ochrony takich zasobów.

Zbieranie materiałów do przyszłej wystawy okazało się bardzo czasochłonne, a promowanie wartościowych treści edukacyjnych trudne ze względu na ogromną ilość informacji, jaka codziennie pojawia się w społeczności.

Wyrzucone – Ocalone. Dziedzictwo kulturowe znalezione na śmietniku

Podsumowanie

Projekt **Wyrzucone – Ocalone** pozwolił po raz pierwszy w historii Fundacji zebrać i usystematyzować dane o dziedzictwie kulturowym uratowanym w społeczności UŚJ. Wolontariusze, wspierani przez ekspertów i koordynatorów, stali się główną siłą napędową projektu. Połączenie ich pracy z działaniami edukacyjnymi i PR stworzyło podstawy do dalszej współpracy z instytucjami kultury i firmami odpadowymi.

Zestawienie finansowe

- Projekt graficzny: 4 000,00 zł
- Public relations i media: 2 152,50 zł
- Zakup praw autorskich do ilustracji: 5 000,00 zł
- Katalog wirtualny *Uwaga, perła! Nie niszczy!*: 3 000,00 zł
- Koordynacja i rekrutacja wolontariuszy: 2 250,00 zł
- Szkolenie wolontariuszy: 1 000,00 zł
- Dokumentacja 20 obiektów (karty i zdjęcia): 8 000,00 zł
- Transkrypcja webinarów: 3 380,00 zł
- 6 wywiadów: 6 000,01 zł
- 6 webinarów eksperckich: 10 500,00 zł
- Koordynacja projektu: 5 000,00 zł
- Promocja i moderacja w social mediach: 14 584,28 zł
- Zakładka www z materiałami: 4 500,00 zł
- Sprawozdawczość: 2 000,00 zł
- Obsługa księgową: 2 500,00 zł
- Nagrody książkowe dla wolontariuszy: 320,52 zł
- Przesyłki pocztowe: 563,10 zł

Wydatki faktyczne: 77 700,41 zł

w tym:

- ze środków NID: 73 000,00 zł
- wkład własny: 4 700,41 zł